

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІЛОТУВАННЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Action implemented by:

Рекомендації щодо пілотування циркулярної економіки в Україні – К.: Центр ресурсоефективного та чистого виробництва, 2024. – 37 с.

Публікація розроблена Центром ресурсоефективного та чистого виробництва (ЦРЕЧВ), який є національним партнером Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО) із впровадження компоненту «Циркулярна економіка та нові можливості зростання» у рамках програми «Європейський Союз для довкілля» (EU4Environment), фінансованої Європейським Союзом. Вона містить практичні рекомендації для місцевих органів влади, бізнесу та громадськості щодо впровадження принципів циркулярної економіки в Україні, які сприятимуть процесам сталого відновлення завдяки ефективному використанню ресурсів, зменшенню відходів та стимулюванню інновацій.

Про програму EU4Environment

Програма «Європейський Союз для довкілля» (EU4Environment) покликана допомагати країнам Східного партнерства зберегти свій природний капітал і покращити екологічний добробут населення, підтримуючи діяльність із захисту довкілля, демонструючи і відкриваючи можливості для більш «зеленого» зростання, а також імплементуючи механізми для кращого управління екологічними ризиками та впливами. Програма фінансується Європейським Союзом та реалізується консорціумом міжнародних партнерів, серед яких Організація з економічної співпраці та розвитку (ОЕСР), Європейська економічна комісія ООН (ЄЕК ООН), ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), ООН з промислового розвитку (ЮНІДО) та Світовий банк. Проєкт виконується у період з 2019 до 2024 року. Щоб отримати більше інформації, будь ласка, відвідайте www.eu4environment.org та www.recpc.org.

Дисклеймер

Ця публікація розроблена за фінансової підтримки Європейського Союзу (ЄС). Викладена в ній інформація жодним чином не відображає офіційну позицію ЮНІДО, ЄС, його членів або урядів країн Східного партнерства. Цей документ і його наповнення не впливають на статус або суверенітет тієї чи іншої території, делімітацію міжнародних кордонів, а також на назву будь-якої території, міста або місцевості. Документ офіційно не редагувався.

Зміст

Вступ.....	6
Міжнародний контекст	6
Поточний стан глобального циркулярного переходу.....	6
Перешкоди на шляху глобального циркулярного переходу	6
Актуальність для України	7
Внесок України у досягнення глобальної циркулярності	7
Інструментарій Плану дій щодо циркулярної економіки ЦЕ та можливості для України.....	8
Урахування перешкод у питанні реалізації Плану дій щодо циркулярної економіки щодо розроблення актуальних рішень для України.....	9
Стан впровадження підходів циркулярної економіки компаніями МСП	10
Бізнес-моделі.....	11
Огляд перешкод та можливих рішень для забезпечення циркулярного переходу МСП України	11
Аналіз перешкод на шляху до глобального циркулярного переходу із урахуванням інструментарію із Плану дій.....	12
Механізм підтримки заходів щодо сприяння циркулярному переходу МСП України	18
Основні елементи	18
Напрями реалізації	19
Аналіз взаємозалежності між рівнями впливу.....	20
Алгоритм впровадження заходів	24
Опис активностей та результатів.....	26
Висновки.....	35

Резюме

В умовах сучасної України, яка зіткнулася із викликами зовнішньої військової агресії, сталий розвиток набуває особливої ваги. Практики циркулярної економіки пропонують важливі рішення для відновлення та розвитку територіальних громад, відіграючи ключову роль у їхній трансформації на шляху до стійкості.

Цей документ покликаний надати практичні рекомендації для місцевих органів влади, бізнесу та громадськості щодо впровадження принципів циркулярної економіки, які сприятимуть процесам сталого відновлення завдяки ефективному використанню ресурсів, зменшенню відходів та стимулюванню інновацій.

Підтримка малого та середнього підприємництва (МСП) в умовах військових дій є критично важливою для стійкості економіки України. Циркулярна економіка, яка зосереджена на максимальному використанні ресурсів та мінімізації відходів, може допомогти підприємствам адаптуватися до обмежених умов, зменшити залежність від імпортованих матеріалів та сприяти економічній самодостатності. В ситуації, коли традиційні ланцюги постачання порушені, циркулярні підходи можуть забезпечити більшу гнучкість та незалежність. Територіальним громадам відводиться головна роль у підтримці цих ініціатив – вони надають інформаційну підтримку, сприяють доступу до фінансування та стимулюють співпрацю між підприємствами для створення замкнутих циклів виробництва.

Згідно з дослідженням, виконаним Організацією Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО), заходи з ресурсоефективного та чистого виробництва (РЕЧВ) можуть принести значні заощадження, навіть за умови використання лише базових практик управління. Це дозволяє отримати майже 30% загальної економії з невеликими витратами та короткими термінами окупності¹. Крім того, згідно з оцінкою впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства, проведеною Програмою розвитку ООН, існує потреба в ідентифікації доступної підтримки для малого та середнього бізнесу від різних зацікавлених сторін, як-от уряд, місцева влада, донорські організації та приватний сектор². Це підкреслює важливість інтегрованих зусиль на всіх рівнях для підтримки сталого розвитку бізнесу в умовах кризи.

Тож підтримуючи малий та середній бізнес, територіальні громади не лише сприяють економічній стійкості, але й вносять вклад у створення більш зеленої та сталої економіки, яка може витримати виклики сучасності та майбутнього.

Циркулярна економіка в Україні набуває особливої актуальності в умовах війни, оскільки вона пропонує модель сталого розвитку, яка може сприяти відновленню та адаптації МСП до складних воєнних умов. Впровадження циркулярних принципів дозволяє підприємствам зменшити вплив на довкілля, підвищити економічну ефективність, оптимізувати використання ресурсів та забезпечити соціальну відповідальність. Особливо важливим є перехід на циркулярні бізнес-моделі, які базуються на принципах замкнутого циклу виробництва та споживання, що дозволяє значно знизити кількість відходів та забезпечити їхнє повторне використання. Такий підхід може бути ключовим для підтримки економіки в умовах обмежених ресурсів, які є наслідком воєнних дій.

Циркулярна економіка спонукає до інновацій та пошуку нетрадиційних рішень, які можуть забезпечити бізнесу стійкість та гнучкість. Наприклад, використання місцевих матеріалів та

¹ Посібник із впровадження методики ресурсоефективного та чистого виробництва http://www.recpc.org/wp-content/uploads/2018/02/Posibnik_RECPC_new.pdf

² Експрес-оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/ekspres-otsinka-vplyvu-vivny-na-mikro-mali-ta-seredni-pidpryemstva-v-ukrayini#>

ресурсів, розвиток співпраці з місцевими спільнотами та впровадження енергозберігаючих технологій можуть стати важливими кроками на шляху до сталого розвитку. Крім того, циркулярна економіка може сприяти створенню нових робочих місць, зокрема у сфері управління відходами та вторинного перероблення, що є важливим для соціальної стабільності в країні.

З огляду на вищевказане, циркулярна економіка може стати одним із ключових чинників поступового відновлення та розвитку українського бізнесу після війни. Вона пропонує модель, яка відповідає сучасним викликам та може допомогти Україні не лише впоратися з наслідками війни, але й інтегруватися в глобальну економіку, ставши прикладом стійкості та інноваційного розвитку.

Пілотування циркулярної економіки України – це комплекс запропонованих рішень щодо оцінки поточного стану, виявлення бар'єрів та можливостей для сприяння циркулярному переходу шляхом підтримки підприємств малого та середнього бізнесу і територіальних громад України.

Рекомендовані підходи спрямовані на подолання 13 бар'єрів на шляху до глобального циркулярного переходу, які було проаналізовано на відповідність сучасним реаліям України; також було сформовано перелік можливих рішень для бізнесу та муніципалітетів щодо подолання кожного із бар'єрів.

Основним орієнтиром у розробленні рішень слугував інструментарій Плану дій щодо циркулярної економіки (Circular Economy Action Plan), який реалізується в рамках Європейського зеленого курсу (European Green Deal). За результатами роботи було запропоновано механізм підтримки заходів щодо сприяння циркулярному переходу МСП України.

Для реалізації заходів запропоновано алгоритм впровадження, який складається із 4-х окремих фаз загальною тривалістю 200 тижнів. Для кожної фази сформовано перелік етапів, активностей та результатів, які мають посприяти активному залученню уряду, приватного сектору, громадськості та міжнародних фінансових інституцій.

У процесі реалізації пілотування циркулярної економіки в Україні пропонується:

- оцінити можливості та ефекти від впровадження циркулярних рішень шляхом розроблення стратегій та дорожніх карт із циркулярного переходу підприємств, інтеграції індикаторів циркулярності у плани дій об'єднаних територіальних громад (ОТГ) для формування рекомендацій щодо створення політичних умов та економічних стимулів;
- розробити оптимальні сценарії впровадження циркулярних підходів та бізнес-моделей, актуальних для українських підприємств, з метою подальшого масштабування шляхом залучення ОТГ для популяризації принципів циркулярної економіки та сприянню досягнення цілей сталого розвитку;
- підготувати фахівців із впровадження принципів циркулярної економіки за напрямками, зовнішніх консультантів із проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємства, внутрішніх фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства, експертів із підвищення кваліфікації представників ОТГ;
- надати консультаційну допомогу підприємствам шляхом виконання експертної оцінки потенціалу циркулярності підприємств та підготовки «Стратегії циркулярного переходу компанії», а також надання консультаційної підтримки внутрішнім фасилітаторам компаній у розробленні «Дорожніх карт циркулярного переходу компанії»;

- сприяти впровадженню принципів циркулярності у регуляторну політику ОТГ шляхом проведення експертної оцінки потенціалу циркулярності громад та підготовки «Планів дій для ОТГ», а також підвищення обізнаності представників ОТГ завдяки організації тренінгів та наданню рекомендацій;

- створити мережу зацікавлених сторін для виявлення проблематики та забезпечення всебічного доступу до базових рішень щодо збільшення рівня циркулярності підприємств та адаптації регіональних стратегій розвитку відповідно до принципів циркулярної економіки;

- підвищити обізнаність щодо можливостей та переваг циркулярної економіки через розповсюдження інформації, організацію навчальних тренінгів та демонстрації історій успіху, заснованих на результатах впровадження рекомендацій від підприємств та ОТГ.

Реалізація запропонованих рішень завдяки пілотуванню циркулярної економіки в Україні надає нові можливості для сталого відновлення країни, підтримки малого та середнього бізнесу та покращення якості життя громадян – все це дозволяє зробити конкретний внесок у досягнення глобальної циркулярності та сталого розвитку.

Вступ

Міжнародний контекст

Поточний стан глобального циркулярного переходу

У кожної країни є свій початок та унікальний шлях із досягнення спільної мети щодо сталого розвитку. Цей процес передбачає перехід до більш циркулярних моделей, які максимізують повторне використання та перероблення матеріалів, скорочують обсяги утворення відходів і забруднення, а також зменшують залежність від первинних джерел. Він вимагає індивідуального підходу, оскільки кожна країна має свої особливості, виклики та можливості і тому робить свій індивідуальний внесок у досягнення глобальної циркулярності.

Глобальна економіка лише на 7,2% є циркулярною³, залежність від первинних джерел матеріалів продовжує збільшуватися, швидкість видобутку матеріалів зростає та впливає на зниження темпів глобального циркулярного переходу. Безсумнівно, циркулярна економіка є важливим концептом для розроблення майбутніх сталих ланцюгів постачання, а також для вирішення глобальних проблем, зокрема зміну клімату, втрату біорізноманіття, відходи та забруднення.

Перешкоди на шляху глобального циркулярного переходу

Згідно з даними дослідження про визначення потенційних заходів у сфері циркулярної економіки (ЦЕ), пріоритетних секторів, матеріальних потоків і ланцюгів доданої вартості⁴, зазначається, що попри визнання переваг циркулярної економіки, досі існує низка перешкод для переходу до ЦЕ, зокрема:

1. Недостатні навички та інвестиції в циркулярний дизайн продуктів і виробництво, які можуть сприяти більшому повторному використанню, ремонту та переробленню;
2. Поточні рівні ціноутворення ресурсів, які створюють економічні сигнали, що не заохочують до ефективного використання ресурсів, зменшення забруднення або інновацій;
3. Відсутність достатніх стимулів, спричинених недостатню інтерналізацію зовнішніх ефектів через політику або інші заходи;
4. Невідповідність влади та стимулів між учасниками всередині та між ланцюгами цінності (наприклад, між виробниками та переробниками) для покращення показників через цикл та між секторами;
5. Упереджене ставлення споживачів та бізнесу до потенційно більш ефективних моделей бізнесу, орієнтованих на послуги, наприклад, оренда замість власності, моделі оплати за результатами;
6. Нестача інформації, знань та економічних стимулів для ключових елементів у ланцюгу постачання та обслуговування, наприклад, для ремонту та повторного використання, щодо хімічного складу певних продуктів, як-от речовини в електронних пристроях;

³ The circularity gap report 2023 https://assets.website-files.com/5e185aa4d27bcf348400ed82/63c9411c827cc7b22366eade_CGR%202023%20-%20Report.pdf

⁴ Scoping study to identify potential circular economy actions, priority sectors, material flows and value chains <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0619e465-581c-41dc-9807-2bb394f6bd07>

7. Прогалини в обізнаності споживачів (наприклад, щодо терміну придатності продуктів харчування);
8. Недостатнє відокремлення відходів у джерелі утворення (наприклад, для продуктів харчування, пакування);
9. Обмежені стимули для сталих державних закупівель у більшості державних агентств (тобто Зелені державні закупівлі);
10. Недостатні інвестиції в інфраструктуру перероблення та відновлення, інновації й технології (це спричинює блокування наявних технологій та інфраструктури);
11. Проблеми з отриманням належного фінансування для таких інвестицій;
12. Слабкості політики на різних рівнях (наприклад, політика біоенергетики та відходів);
13. Поширене планове застарівання продуктів.

Багато із цих перешкод є специфічними для певних матеріалів, продуктів та секторів; вони вимагають різних типів дій на рівні ЄС, національному, регіональному та місцевому відповідно до характеру перешкоди, з якою вони стикаються.

Актуальність для України

Наявність перешкод на шляху до глобального циркулярного переходу підкреслює необхідність об'єднання зусиль задля сталого розвитку, зокрема, за допомогою підвищення ресурсоефективності та стимулювання повторного використання й перероблення як на глобальному рівні, так і на рівні кожної окремої держави. Для України це вимагає активної співпраці з Європейським Союзом та іншими міжнародними організаціями для обміну знаннями та найкращими практиками. У такий спосіб вона зроби свій внесок у досягнення глобальної циркулярності та сталого розвитку.

Внесок України у досягнення глобальної циркулярності

В Україні темпи циркулярного переходу є доволі повільними та додатково зазнають негативного впливу від факторів, спричинених воєнною агресією РФ. Поточна ситуація вимагає створення комбінованих підходів та рішень щодо сталого відновлення, заснованого на принципах ЦЕ, та врахування динаміки змін у соціально-економічному стані держави. З одного боку в країні нараховується значна кількість виробництв, які мають зосередитися на нових способах стабілізації та оптимізації споживання матеріалів для максимізації соціального добробуту, з іншого боку великі руйнування вимагають акценту на будівництві інфраструктури та забезпеченні добробуту завдяки збільшенню матеріального відбитку.

За даними другої «Швидкої оцінки про завдану шкоду та потреби на відновлення України у період із 24 лютого 2022 року до 24 лютого 2023 року» (розробленої Світовим банком, Урядом України, службами Європейського Союзу та Організацією Об'єднаних Націй у координації з гуманітарними партнерами, партнерами із розвитку, науковими установами, громадськими організаціями та приватним сектором) розмір завданої Україні прямої шкоди сягає понад 135 мільярдів доларів США, водночас житловий сектор, транспорт, енергетика, а також торгівля і промисловість постраждали найбільше⁵.

Ключові результати цього документу – завдана шкода, потреби та пріоритети для України на 2023 рік.

---

⁵ Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (Україна, лютий 2022-лютий 2023)
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099062823034041908/pdf/P18017401fe8430010af21016afb4ebc8c4.pdf>

Попри важливі чинні програмні документи в Україні досі не викристалізувалася цілісна політика із підтримки циркулярної економіки. Стан розвитку галузей, притаманних циркулярній економіці в Україні, експерти оцінюють як дуже низький або відсутній⁶.

Оскільки Україна вже отримала статус кандидата в члени Європейського Союзу, то доцільно використати принципи Європейського зеленого курсу (ЄЗК) за основні орієнтири при розробленні рішень, спрямованих на забезпечення сталого відновлення із акцентом на принципах циркулярного переходу національної економіки. Таким нормативним документом є План дій щодо циркулярної економіки (ПДЦЕ, План дій), його мета – скорочення споживання в ЄС та подвоєння повторного використання ресурсів у найближчі десятиліття, що сприяє економічному зростанню.

План дій оголошує про ініціативи впродовж усього життєвого циклу продуктів. Йдеться про екодизайн товарів, сприяння процесам циркулярної економіки, заохочення до сталого споживання, попередження утворенню відходів та якнайдовше утримання використаних ресурсів в економіці ЄС.

Інструментарій Плану дій щодо циркулярної економіки ЦЕ та можливості для України План дій також передбачає багатосторонній діалог у питанні просування ключових політик та підходів щодо ЦЕ на міжнародному рівні за допомогою таких інструментів:⁷

⁶ Аналітичний документ «Європейський зелений курс: можливості та загрози для України» <https://dixigroup.org/storage/files/2020-05-26/european-green-dealwebfinal.pdf>

⁷ Commission staff working document «Leading the way to a global circular economy: state of play and outlook» <https://circabc.europa.eu/ui/group/6e9b7f79-da96-4a53-956f-e8f62c9d7fed/library/aca0e939-fd77-4132-9d4a-d611dbefbd64/details>

- політичний діалог, торгівля, технічна і фінансова допомога, інвестиції для сприяння ЦЕ у країнах-партнерах (як частина більш широких зусиль щодо сприяння кліматичній нейтральності та сталому розвитку);
- узгодження (де доцільно) норм та стандартів щодо циркулярної економіки ЄС, відповідних політик (зокрема екодизайн);
- нові бізнес-моделі, ефективне використання ресурсів та застосування більш чистих технологій;
- безпечне управління хімічними речовинами;
- масштабні заходи щодо запобігання утворенню та належне поводження з відходами (зокрема плани про запобігання утворенню та управління відходами, узгоджені з ієрархією відходів та цілями циркулярної економіки);
- розширені схеми відповідальності виробників та схеми повернення застави для пластикової тари та пакування;
- довготривале використання продуктів та інформування споживачів;
- підвищення кваліфікації та перекваліфікація.

Урахування перешкод у питанні реалізації Плану дій щодо циркулярної економіки щодо розроблення актуальних рішень для України

За даними аудиту, метою якого було дослідження темпів переходу держав-членів до циркулярної економіки, рівень циркулярності збільшився лише на 0,4 відсоткових пункти у період із 2015 до 2021 року. Програма ЄС із підвищення конкурентоспроможності підприємств та МСП надала мало відповідного фінансування, а підтримка циркулярного дизайну з боку Європейського фонду стратегічних інвестицій була недостатньою через обмежений ринковий попит⁸.

Підсумок відповідей на дорожню карту нового плану дій для економіки замкнутого циклу демонструє наступні тенденції⁹:

- *Краще використовувати успіх екодизайну* – його принципи успішні та повинні застосовуватися до всіх екологічно значущих секторів для зменшення екологічного впливу вже на етапі проєктування.
- *Роль екологічної інформації* – сприяння доступності інформації про екологічний вплив та використання ресурсів. Полегшення для компаній, споживачів та органів влади у питанні оцінки комплексного впливу продуктів (наприклад, за допомогою методу Product Environmental Footprint) вважалося вирішальним для подальшого прогресу.
- *МСП слід підтримувати в процесі переходу до ЦЕ*. Покращення регулятивної відповідності також повинно дозволити МСП краще конкурувати на ринках та зменшити адміністративне навантаження.
- *Встановлення рівних умов на міжнародному рівні*. Також слід забезпечити циркулярність продуктів поза ЄС, що входять до Єдиного ринку.

⁸ Slow transition by member states despite EU action. Special report 17, 2023 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2a173cd5-7d22-11ee-99ba-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-298199894>

⁹ Summary of the responses to the roadmap for a new circular economy action plan <https://circabc.europa.eu/ui/group/6e9b7f79-da96-4a53-956f-e8f62c9d7fed/library/799a4c48-e0f2-4a6e-8182-b815337094dd/details>

Стан впровадження підходів циркулярної економіки компаніями МСП

Результати опитування ViewPoint¹⁰, покликаного отримати розуміння щодо прийняття нових бізнес-моделей, дій та переваг, які застосовуються та досягаються компаніями у перехідний період, свідчать про обмежене впровадження. Опитування вказує на те, що зусилля компаній щодо циркулярної економіки, здається, здебільшого керуються внутрішніми факторами, як-от зниження витрат та покращення стратегій сталості. Понад половина респондентів заявляє, що вони починають досліджувати питання та готові ухвалити принаймні одну модель упродовж наступних 3-5 років. Близько 12% заявляють, що циркулярність є основою їхньої бізнес-стратегії, але лише 5,9% вказують на зрілий підхід.

Основними внутрішніми рушіями є відновлення ресурсів та подовження терміну служби продукту. Вони можуть дати негайні вигоди, але зосередження лише на таких моделях може сповільнити перехід. На перших етапах циркулярного переходу можна застосувати концепцію ресурсоефективного та чистого виробництва (РЕЧВ), яка передбачає впровадження заходів із підвищення ефективності використання виробничих ресурсів компанії з урахуванням екологічних та економічних ефектів у короткостроковій перспективі. Цей метод може слугувати початковим стимулом для зацікавлення представників підприємств у подальшому впровадженні менш популярних інструментів для циркулярного переходу.

Масштабна популяризація впровадження концепції РЕЧВ на підприємствах МСП необхідна для створення справжньої циркулярної економіки. Однак це складний шлях і можливий лише за умови, що охоплено увесь ланцюг створення цінності. Крім того, вимагається багатодисциплінарна компетентність, яку компанії отримують як всередині, так і ззовні. Забезпечення переходу обумовлює актуальність створення в Україні кола експертів із надання консультаційної допомоги у питаннях впровадження циркулярних бізнес-моделей.

Лише близько чверті компаній мають базовий рівень перед впровадженням ініціатив, встановлюють цілі та завдання або навіть визначають показники ефективності. При цьому компанії зазвичай використовують власні метрики вимірювання циркулярності замість тих, що встановлені провідними організаціями, як-от Фонд Еллен Макартур або Світова рада бізнесу із питань сталого розвитку. Відсутність структурованих показників ефективності та вимірювань, а також відомих, прозорих моделей ставить під загрозу здатність виявляти успішні моделі для подальшого масштабування та здатність донести інформацію про зусилля вірогідним та простежуваним способом до клієнтів та споживачів. Одним із таких інструментів може слугувати звіт зовнішніх експертів, який ґрунтується на оцінці циркулярного потенціалу компанії.

Без вимірювання циркулярності та показників ефективності здатність компаній комунікувати вірогідними способами стає ризикованою, так само як і масштабування перших інвестицій у циркулярні бізнес-моделі. Не виконавши заснованих на науці вимірювань, не встановивши базового рівня та імовірних поліпшень, компанії можуть стикнутися із труднощами у виявленні успішних ініціатив та масштабуванні їх у всій організації. Ба більше, практично неможливо побудувати необхідну прозорість та довіру до заявленої ефективності.

---

¹⁰ DNV Viewpoint Circular_Economy 2021 <https://www.wbcsd.org/Programs/Circular-Economy/News/DNV-Viewpoint-survey-Circular-Economy-How-are-companies-transitioning>

Тут лідери виділяються між собою більш системним підходом та застосуванням корпоративних метрик та вимірювань. Це є суттєвим кроком у переході до стадії, коли практики циркулярної економіки поширені, а Цілі сталого розвитку ООН досягнуті.

Бізнес-моделі

Лідери тяжіють до використання нових моделей та стратегій, як-от лізинг, оплата за використання та спільне користування.

Звіт «Business Models for the Circular Economy»¹¹ фокусується на поточному масштабі та можливих екологічних наслідках внаслідок застосування п'яти бізнес-моделей. Вони можуть підтримати перехід до підвищення ресурсоефективності та впровадження циркулярної економіки. Та у звіті зазначено, що у більшості секторів проникнення циркулярних бізнес-моделей на ринок залишається обмеженим і зазвичай не перевищує 5-10% в економічних термінах. Хоча деякі бізнес-моделі пережили швидке зростання в останні роки, більшість мала нестабільне підґрунтя і була обмежена кількома економічними нішами. Отже, залишається значний потенціал для масштабування бізнес-моделей циркулярної економіки як у межах секторів, так і між ними.

Перероблення відходів, повторне використання та ремонт продуктів, наприклад, мають довгу історію та є відносно зрілими. Досягнення вищих показників проникнення на ринок для цих більш зрілих циркулярних бізнес-моделей вимагатиме значних змін у чинних політичних рамках.

Цей напрям є особливо актуальним для України, оскільки в другому кварталі 2023 року набрав чинності Закон «Про управління відходами». Саме тому Кабінет Міністрів та Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, як і раніше, продовжує активну діяльність щодо розроблення та ухвалення відповідних підзаконних актів на виконання вимог Закону.

Огляд перешкод та можливих рішень для забезпечення циркулярного переходу МСП України

Аналіз інструментарію із Плану дій щодо просування ключових політик та підходів циркулярної економіки на міжнародному рівні демонструє універсальність деяких інструментів, які можуть слугувати орієнтирами при розробленні рішень із подолання перешкод глобального циркулярного переходу в Україні.

Тож пріоритетними із Плану дій щодо циркулярної економіки пропонуємо розглянути три із восьми інструментів:

- політичний діалог, торгівля, технічна й фінансова допомога, інвестиції для сприяння циркулярній економіці у країнах-партнерах;
- нові бізнес-моделі, ефективне використання ресурсів та чистих технологій;
- підвищення кваліфікації та перекваліфікація.

---

¹¹ Business Models for the Circular Economy Opportunities and Challenges for Policy <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/g2g9dd62-en/1/1/4/index.html?itemId=/content/publication/g2g9dd62-en&csp=f6c52d6e498bc965ab3e449882b5af7b&itemIGO=oecd&itemContentType=book>

Аналіз перешкод на шляху до глобального циркулярного переходу із урахуванням інструментарію із Плану дій

Аналіз перешкод для глобального циркулярного переходу з урахуванням інструментарію ПДЦЕ дозволяє запропонувати наступні рішення та заходи щодо підтримки циркулярного переходу МСП України:

Проблема: «Недостатні навички та інвестиції в циркулярний дизайн продуктів і виробництво, які можуть сприяти більшому повторному використанню, ремонту та переробленню»

Дефіцит навичок та інвестицій у циркулярний дизайн продуктів і виробництво обмежують можливості для впровадження повторного використання, ремонту та перероблення на підприємствах МСП України. Це призводить до збільшення відходів та надмірного споживання ресурсів, що, як наслідок, впливає на населення та довкілля у територіальних громадах України. Циркулярний дизайн, який передбачає створення продуктів із метою їхнього подальшого повторного використання та перероблення, може бути одним із інструментів сталого відновлення України. Однак, без відповідних навичок, знань та інвестицій перейти до застосування цього нового підходу може бути важко.

Рішення:

Підвищення кваліфікації та перекваліфікація фахівців у галузі циркулярної економіки МСП України вимагає створення кадрового потенціалу як зовнішніх експертів та консультантів, так і фахівців усередині компаній.

Також є необхідність у створенні навчальних матеріалів для засвоєння нових навичок та знань, які допоможуть розуміти та застосовувати принципи ЦЕ. Перекваліфікація передбачатиме комбінування традиційних методологій, як-от РЕЧВ, із додаванням інших моделей (наприклад, управління життєвим циклом продукту, управління відходами, оцінка та розроблення циркулярних бізнес-моделей).

Заходи:

Підготовка та організація семінарів і курсів для експертів, консультантів та представників компаній, виконання досліджень та розроблення навчальних матеріалів у співпраці з міжнародними експертами із циркулярної економіки.

Проблема «Поточні рівні ціноутворення ресурсів, які створюють економічні сигнали, що не заохочують до ефективного використання ресурсів, зменшення забруднення або інновацій»

До вартості ресурсів часто не додано вартість впливу на довкілля та соціальні витрати, які здійснюють виробничі компанії. Це призводить до надмірного використання ресурсів та забруднення територій громад України. Крім того, це може призвести до недостатнього стимулювання інновацій, що спрямовані на пошук більш ефективних та екологічно чистих способів використання ресурсів на підприємствах МСП України. Така ситуація вимагає перегляду системи ціноутворення, яка б врахувала екологічні та соціальні витрати.

Рішення:

Надання технічної та консультаційної пілотної допомоги з боку підприємств МСП України для розроблення та впровадження технологій, які сприяють переходу бізнесу до циркулярних бізнес-моделей, а також ресурсоефективності та зменшенню забруднення. Демонстрація результатів та підготовка рекомендацій для політичних лідерів та законодавців щодо внесення змін до законодавства та обґрунтованого встановлення економічних стимулів для компаній, які сприяють ефективному використанню ресурсів та зменшенню забруднення.

Заходи:

Проведення оцінок циркулярності підприємств із метою демонстрації потенціалу для заохочення ефективного використання ресурсів, зменшення забруднення або розвитку інновацій. Оцінювання ефектів від впровадження більш передових інновацій у циркулярних бізнес-моделях. Надання результатів та рекомендацій політичним лідерам та законодавцями для внесення змін до законодавства та встановлення стимулів для компаній, які сприяють ефективному використанню ресурсів та зменшенню забруднення шляхом організації стратегічних сесій та тренінгів для державних службовців та представників бізнесу.

Проблема: «Відсутність достатніх стимулів через недостатню інтерналізацію зовнішніх ефектів»

На формальному рівні не визнається більшість негативних зовнішніх ефектів від промислового виробництва, а ті, які визнають, сприймають радше як звичайні побічні наслідки, аніж як структурні проблеми. Тож механізми їхнього регулювання спрямовані на поверхове усунення наслідків, залишаючи при цьому велику диспропорцію втрат і здобутків серед ключових акторів¹².

Рішення:

Добровільне впровадження системи допустимих обмежень на обсяги зовнішніх ефектів у вигляді циркулярної стратегії підприємства. Демонстрація екологічних та економічних ефектів від впровадження циркулярних рішень як інструмент компенсації суспільних втрат, що не було покрито екологічним податком.

Заходи:

Розроблення індивідуальних стратегій циркулярного переходу виробничих компаній із використанням підходів РЕЧВ. Стратегії розробляються зовнішніми консультантами та експертами із поступовим навчанням відповідних фахівців усередині компанії, які мають забезпечувати виконання цих стратегій та комунікувати із зовнішніми зацікавленими сторонами щодо добровільних витрат, пов'язаних із негативним впливом їхньої діяльності на довкілля.

Проблема: «Невідповідність влади та стимулів між учасниками всередині та між ланцюгами цінності»

Різниця в інтересах та цілях між учасниками обумовлює низький рівень взаємодії всередині галузевих та секторальних ланцюгів цінності. Дефіцит прикладів економічно ефективного впровадження циркулярних бізнес-моделей є причиною низької поінформованості щодо

---

¹² [Перегляд ІНТЕРНАЛІЗАЦІЯ НЕГАТИВНИХ ЗОВНІШНІХ ЕФЕКТИВ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА \(fkд.net.ua\)](#)

можливих сценаріїв симбіотичних відносин між учасниками та сповільнює розвиток взаємовигідних відносин.

Рішення:

Впровадження механізмів демонстрації потенціалу взаємовигідних відносин у циркулярній економіці може бути ключовим елементом для забезпечення належної координації та співпраці між усіма учасниками. Це може передбачати розроблення ініціатив, які демонструють переваги від переходу до циркулярної економіки, як-от зменшення відходів, підвищення ресурсоефективності завдяки симбіотичним відносинам.

Заходи:

Створення мережі зацікавлених сторін із метою забезпечення координації та співпраці між усіма учасниками для обміну інформацією щодо прикладів успішного впровадження циркулярних рішень та пошуку потенціалу для взаємовигідних відносин.

Проблема: «Обмежене прийняття споживачами та бізнесом потенційно більш ефективних моделей для бізнесу»

Циркулярні моделі, які мають потенціал до зниження витрат у довгостроковій перспективі, можуть вимагати значних капіталовкладень у короткому часовому періоді. Крім того, ці моделі мають різний потенціал розвитку в окремих регіонах або галузях, що потребує індивідуальної оцінки можливостей впровадження із подальшим розповсюдженням успішних практик серед локальних споживачів та компаній.

Рішення:

Демонстрація результатів оцінки можливостей циркулярного переходу шляхом розповсюдження прикладів ефективності та переваг цих моделей може допомогти переконати споживачів та бізнес в їхній ефективності. Також це буде сприяти впровадженню змін у внутрішні процеси управління та мотивації для підтримки використання циркулярних бізнес-моделей.

Заходи:

Проведення експертного оцінювання галузевих підприємств та особливостей громад щодо можливостей впровадження та переваг циркулярного переходу із використанням підходів РЕЧВ. Впровадження кампанії з навчання споживачів, тренінгів для бізнесу, вебінарів, публікацій.

Проблема: «Обмежена інформація, знання та економічні стимули для ключових елементів у ланцюгу постачання та обслуговування»

Виробники можуть не надавати достатню кількість інформації про хімічний склад або екологічний слід своїх продуктів через відсутність відповідних знань або недоступність такої інформації. Це може негативно вплинути на учасників ланцюга постачання та обслуговування. Крім того, ремонт та повторне використання можуть бути менш економічно вигідними у порівнянні з виробництвом нових продуктів.

Рішення:

Адаптація виробничих процесів відповідно до стандартів та регуляторів для ремонту та повторного використання може компенсувати дефіцит інформації, а також надати додаткову інформацію партнерам, що ці процеси відбуваються безпечно та ефективно. Компанії можуть співпрацювати з місцевими спільнотами, неприбутковими організаціями та іншими групами, щоб продемонструвати та розширити свої зусилля з ремонту та повторного використання як намір своєї соціальної відповідальності.

Заходи:

Розроблення експертних рішень щодо впровадження опцій, спрямованих на ремонт і повторне використання продукції. Проведення оцінки про хімічний склад або екологічний слід своїх продуктів із залученням зовнішніх або внутрішніх фахівців. Пошук каналів комунікації з місцевими спільнотами та неприбутковими організаціями щодо розвитку можливостей для ремонту та повторного використання продукції компанії.

Проблема: «Прогалини в обізнаності споживачів»

Інформація щодо продукції або виробничих процесів компанії можуть бути складними для розуміння споживачів, особливо якщо вони використовують технічну мову або неясні формулювання. Виробники можуть не дотримуватися стандартів якості через відсутність вимірювального обладнання або помилок налаштування устаткування, що може призвести до неправильного маркування продуктів.

Рішення:

Виробники можуть працювати над покращенням якості та кількості маркування продуктів шляхом зовнішньої сертифікації та впровадження відповідних методик, як-от PECHB, для підготовки своїх виробничих процесів для відповідності до умов сертифікації. Інформування споживачів про важливість та переваги розуміння зазначених на продукції термінів допоможе змінити їхнє ставлення та сприйняття.

Заходи:

Оцінка виробничих процесів за методикою PECHB як елемент підготовки до сертифікації з метою нанесення маркування на продукцію для спрощення інформування споживачів. Організація інформаційних заходів щодо підвищення обізнаності споживачів щодо якісних характеристик продукції.

Проблема: «Недостатнє відокремлення відходів у джерелі утворення»

Ефективне розділення промислових відходів є ключовим елементом циркулярної економіки. Це дозволяє перетворити відходи на вторинні ресурси, які можуть бути повторно використані у виробничому циклі, замість того, щоб вони стали непотрібними. Розділення відходів у джерелі утворення є критично важливим для ефективного управління відходами та їхнього подальшого перероблення. Це означає, що відходи повинні бути відсортовані за типом вже на етапі їхнього утворення, що значно спрощує процеси перероблення та утилізації.

Рішення:

Розроблення нових продуктів із використанням відходів, а також впровадження процесів, які зменшують кількість відходів на етапі виробництва, що передбачено підходами концепції

РЕЧВ, шляхом складання схем технологічних процесів виробництва, матеріального балансу технологічних процесів, підготовки необхідної документації для інвентаризації, написання фінального звіту.

Заходи:

Експертна діагностика можливостей для виготовлення супутньої продукції із використанням відходів відповідно до підходів РЕЧВ та подальшим розробленням сценарію щодо інтеграції циркулярних бізнес-моделей з реалізації цієї продукції. Об'єднання цих рішень із РЕЧВ-опціями, які зменшують кількість відходів на етапі виробництва, та внесення їх до стратегії циркулярного переходу компанії.

Проблема: «Обмежені стимули для використання принципів зелених закупівель»

В Україні зелені закупівлі знаходяться на стадії поступового розвитку відповідно до зобов'язань України з адаптації вітчизняного законодавства із публічних закупівель до вимог ЄС, що передбачає також і розвиток зелених закупівель. Це вимагає від українських постачальників переходу від орієнтування на найменшу ціну як переваги у закупівлях до забезпечення відповідності високим соціальним та екологічним стандартам. Тож суб'єктами процесу зелених закупівель є не тільки органи влади, але й підприємства.

Рішення:

Впровадження циркулярних стратегій, які передбачають адаптацію виробничих процесів із метою відповідності продукції до умов зелених закупівель, а саме обмеженим впливом на довкілля впродовж усього життєвого циклу порівняно із товарами, роботами та послугами однакового функціонального призначення. Підвищення обізнаності та навичок у сфері зелених закупівель серед державних службовців, виробників і постачальників.

Заходи:

Розроблення опцій з адаптації виробничих процесів за методикою РЕЧВ щодо відповідності продукції до умов зелених закупівель на основі впровадження циркулярних рішень. Проведення навчальних семінарів у сфері зелених закупівель із поглибленим розглядом потенціалу циркулярних бізнес-моделей для державних службовців та виробників. Розроблення прикладів тендерних умов, ґрунтуючись на принципах циркулярності, щоб створити кейси для подальшого масштабування.

Проблема: «Недостатні інвестиції в інфраструктуру перероблення та відновлення, інновації та технології»

Уряд України активно працює над підтримкою малого та середнього бізнесу. У 2024 році на підтримку українського бізнесу було закладено понад 40 млрд грн¹³. Ці кошти будуть використані на реалізацію різноманітних програм та проектів для МСП. Окремих програм підтримки МСП щодо створення інфраструктури перероблення та відновлення продукції підприємств або сприяння впровадженню циркулярних бізнес-моделей не було виявлено.

---

¹³ [Ми розвиваємо міцну економіку, тому у 2024 році на підтримку українського бізнесу заклали понад 40 млрд грн, - Юлія Свириденко | Кабінет Міністрів України \(kmu.gov.ua\)](#)

Це пояснюється низьким пріоритетом інвестування в інфраструктуру перероблення та відновлення продукції підприємств МСП порівняно із відновленням загальної інфраструктури країни. Приватні інвестиції знаходяться на низькому рівні через політичну нестабільність, що спричинено воєнною агресією з боку рф.

Рішення:

Аналіз та каталогізація наявних прикладів впровадження технологій із перероблення та відновлення продукції підприємств МСП України з метою демонстрації потенціалу інвестування у відповідну інфраструктуру. Підвищення обізнаності представників влади щодо впливу від впровадження технологій перероблення та відновлення з метою внесення критеріїв циркулярності у програми підтримки проєктів для МСП.

Заходи:

Створення каталогу підприємств, які впровадили технології з перероблення та відновлення продукції із зазначенням можливих сценаріїв розвитку, що базуються на економічних та екологічних ефектах від потенційних інвестицій. Організація навчальних семінарів для державних службовців та представників бізнесу щодо можливостей та переваг розвитку інфраструктури із перероблення та відновлення продукції підприємств МСП та впровадження циркулярних бізнес-моделей та територіях територіальних громад. Оцінка інвестицій в інфраструктуру перероблення.

Проблема «Складність отримання фінансування для інвестицій у циркулярний перехід бізнесу»

Війна та політична нестабільність в Україні створюють високий рівень ризику для інвесторів. Це може зробити приватне страхування політичних ризиків для інвестицій надто дорогим для інвесторів. Війна також створює бюджетні обмеження, що зменшують внутрішні можливості України для створення механізмів розподілу та зниження ризиків для інвесторів.

Рішення:

Міжнародні фінансові інституції, як-от Світовий банк або Європейський банк реконструкції та розвитку, можуть надати фінансову підтримку для інвестиційних проєктів, які спрямовані на забезпечення циркулярного переходу. Це, зокрема, може передбачати розроблення нових методів оцінки перспектив інвестування з урахуванням критеріїв циркулярності у проєкти з підтримки бізнесу та дослідження впливу таких інвестицій на поточний стану циркулярної економіки України.

Заходи:

Підготовка аналітичного документу для представників міжнародних фінансових інституцій щодо впливу МСП на стан циркулярного переходу та можливих потенціалів та ефектів від впровадження критеріїв циркулярності в інвестиційні пакети програм підтримки бізнесу.

Проблема: «Слабкості політики на різних рівнях»

В Україні підходи циркулярної економіки мають значний потенціал для розвитку підприємств МСП, але цей потенціал залишається недостатньо використаним. Це спричинено відсутністю ефективної наскрізної та міжгалузевої політики, що має сприяти впровадженню циркулярних бізнес-моделей та низкою чинників, серед яких воєнна агресія рф, відсутність чіткої візії або

стратегії циркулярного переходу як окремого підприємства так і держави в цілому, недостатнє фінансування, а також відсутність координації щодо питань сталого розвитку між представниками влади та бізнесу.

Рішення:

Агрегація ініціатив та можливостей шляхом створення уніфікованої інформаційної бази та комунікаційного майданчика для генерації рішень між зацікавленими сторонами із можливістю обміну досвідом щодо реалізації циркулярного потенціалу підприємств МСП та отриманих результатів з метою використання цієї інформації для формування регуляторної політики циркулярного переходу на рівні громад.

Аналіз та оцінка можливостей створення інформаційного порталу або розміщення на «Дія.Бізнес» чи дотичних ресурсах, інформаційної бази ініціатив та можливостей щодо реалізації циркулярного потенціалу підприємств МСП. Організація заходів між зацікавленими сторонами з метою налагодження комунікації та напрацювання рішень.

Проблема: «Поширене планове застарівання продуктів»

Заплановане застарівання має потенційну вигоду для виробника, оскільки його товар втрачає цінність, і споживач змушений купити товар знову. Одним із методів виробника передчасно «зістарити» продукцію є використання дешевих компонентів, яких, однак, буде достатньо для планового життя товару. Це також створює проблему додаткового видобутку сировини та утворення відходів.

Рішення:

Заохочення виробників до виробництва товарів, що можуть бути легко відремонтовані або модернізовані шляхом впровадження підходів циркулярної економіки. Розроблення заходів та верифікація результатів зовнішніми організаціями з метою інформування споживачів та відокремлення себе від невідповідального бізнесу.

Заходи:

Експертна оцінка підприємства щодо впровадження додаткових послуг із ремонту, відновлення та модернізації продукції. Оцінка виробничих процесів за методикою РЕЧВ та підготовка внутрішніх спеціалістів компанії із впровадження циркулярних рішень.

Механізм підтримки заходів щодо сприяння циркулярному переходу МСП України

Основні елементи

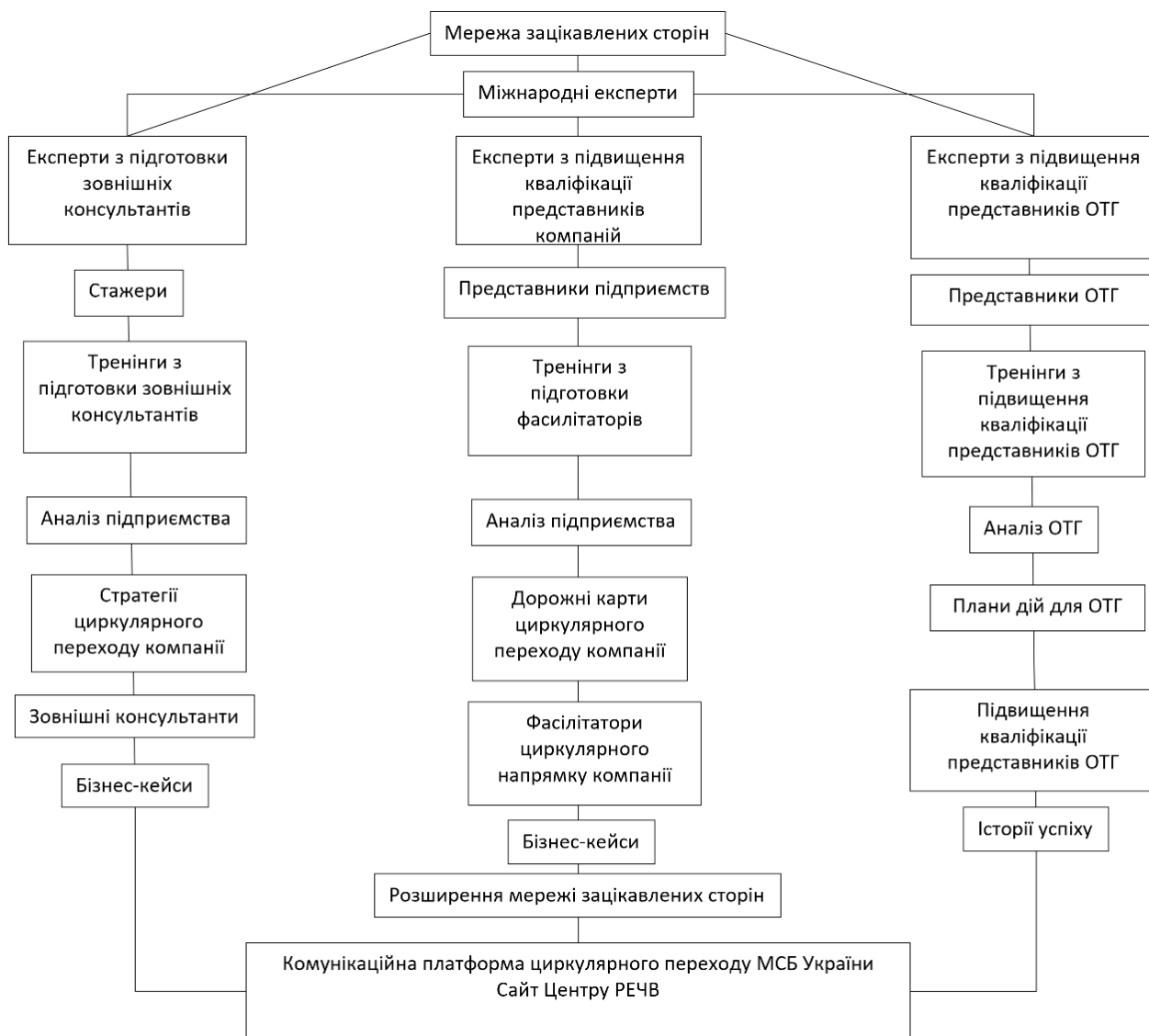
Запропонований опис рішень та заходів демонструє актуальність використання наступного інструментарію:

1. Створення мережі зацікавлених сторін
2. Залучення міжнародних експертів
3. Створення кадрового потенціалу експертів із циркулярної економіки
4. Проведення оцінок підприємств
5. Підвищення кваліфікації представників компаній
6. Підвищення кваліфікації представників ОТГ

7. Проведення оцінок можливостей ОТГ
8. Створення навчальних матеріалів для експертів, представників компаній та представників ОТГ
9. Створення матеріалів із популяризації ЦЕ
10. Проведення заходів із налагодження комунікації між компаніями та ОТГ
11. Аналіз результатів та розроблення заходів із масштабування

Напрями реалізації

Цей інструментарій пропонується використовувати через реалізацію наступних напрямів:

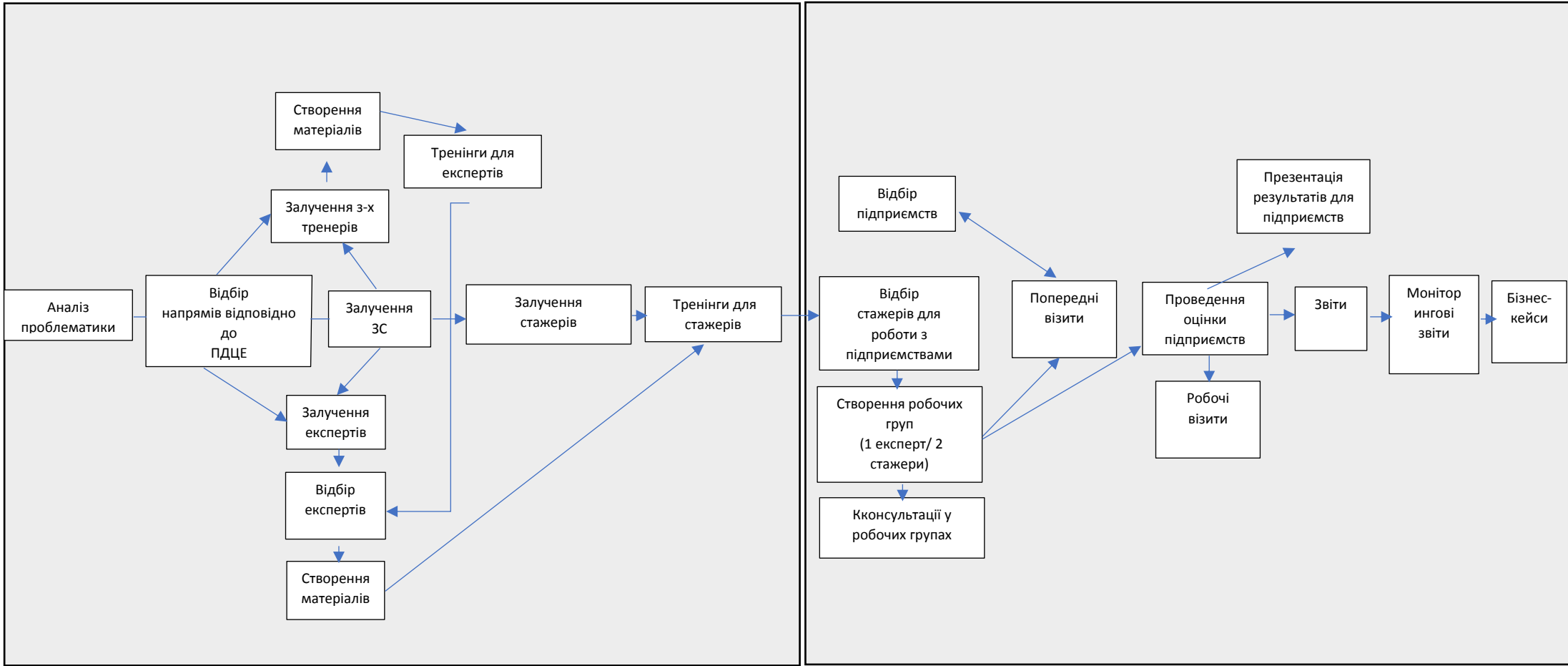
<p>Інструментарій Плану дій із циркулярної економіки</p> <p>Джерело: COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT Leading the way to a global circular economy: state of play and outlook</p> <p>https://circabc.europa.eu/ui/group/6e9b7f79-da96-4a53-956f-e8f62c9d7fed/library/aca0e939-fd77-4132-9d4a-d611dbebfd64/details</p>	<p>Активності проєкту</p> <p>Джерело: Концепція проєкту сприяння циркулярному переходу МСП України</p> <p>Розробник – Центр РЕЧВ в Україні</p>	<p>Відповідність глобальній проблематиці</p> <p>Джерело: Scoping study to identify potential circular economy actions, priority sectors, material flows and value chains</p> <p>https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0619e465-581c-41dc-9807-2bb394f6bd07</p>	<p>Очікувані результати для МСП</p> <p>З урахуванням: DNV Viewpoint Circular_Economy 2021</p> <p>https://www.wbcsd.org/Programs/Circular-Economy/News/DNV-Viewpoint-survey-Circular-Economy.-How-are-companies-transitioning</p>
<p>Політичний діалог, торгівля, технічна, фінансова допомога та інвестиції для сприяння циркулярній економіці у країнах-партнерах</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення експертних оцінок потенціалу циркулярності підприємств • Експертний супровід проведення самостійної оцінки підприємства • Експертна оцінка умов для розвитку циркулярних бізнес-моделей для МСП на території ОТГ 	<ul style="list-style-type: none"> • Поточні рівні ціноутворення ресурсів, які створюють економічні сигнали, що не заохочують ефективне використання ресурсів, зменшення забруднення або інновацій • Невідповідність влади та стимулів між учасниками всередині та між ланцюгами цінностей • Обмежені стимули для використання принципів зелених закупівель 	<ul style="list-style-type: none"> • Створення структурованих показників ефективності та вимірювань циркулярності як фактор зниження загрози щодо здатності виявляти успішні моделі, які можна масштабувати, та здатність комунікувати зусилля вірогідним та простежуваним способом до клієнтів та споживачів.

		<ul style="list-style-type: none"> Слабкості політики на різних рівнях 	
Нові бізнес-моделі, ефективне використання ресурсів та чистих технологій	<ul style="list-style-type: none"> Розроблення «Стратегій циркулярного переходу компаній» Розроблення «Дорожніх карт циркулярного переходу компаній» Розроблення «Планів дій для ОТГ» Історії успіху щодо створення умов для розвитку циркулярних бізнес-моделей для МСП Розроблення бізнес-кейсів із демонстрацією переваг циркулярних бізнес-моделей 	<ul style="list-style-type: none"> Відсутність достатніх стимулів через недостатню інтерналізацію зовнішніх ефектів Обмежене прийняття споживачами та бізнесом потенційно більш ефективних моделей бізнесу Недоліки у свідомості споживачів Недостатнє відокремлення відходів у джерелі утворення Проблеми з отриманням фінансування для інвестицій 	<ul style="list-style-type: none"> Збільшення кількості компаній, що встановлюють базовий рівень перед впровадженням ініціатив, встановлюють цілі та завдання або навіть визначають показники ефективності. Вимірювання циркулярності та показників ефективності як усунення ризиків для здатності компаній комунікувати вірогідними способами, так і масштабування перших інвестицій у циркулярні бізнес-моделі.
Підвищення кваліфікації та перекваліфікація	<ul style="list-style-type: none"> Створення мережі зацікавлених сторін щодо підтримки циркулярного переходу МСП України Програма підвищення кваліфікації експертів «Розроблення стратегії циркулярного переходу» 	<ul style="list-style-type: none"> Недостатні навички та інвестиції в циркулярний дизайн продуктів та виробництво, які можуть сприяти більшому повторному використанню, ремонту та переробленню Обмежена інформація, знання та економічні стимули для ключових елементів у ланцюгу постачання та обслуговування 	<ul style="list-style-type: none"> Ідентифікація бар'єрів для створення регулятивних та економічних стимулів, загальних технічних та юридичних визначень циркулярного переходу МСП України Актуалізація репутації бренду та споживчий попит як драйвер залучення та утримання клієнтів. Наразі регулятивний попит не вважається основним драйвером переходу.

	<p>компанії» та підготовка зовнішніх консультантів</p> <ul style="list-style-type: none"> • Програма підвищення кваліфікації експертів «Розроблення Дорожньої карти циркулярного переходу компанії» та підготовка внутрішніх фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства • Програма підвищення кваліфікації експертів «Розроблення Плану дій для ОТГ та підвищення кваліфікації представників ОТГ» • Залучення міжнародних тренерів для підготовки експертів • Підвищення кваліфікації експертів з підготовки зовнішніх консультантів та проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємств для розроблення «Стратегії циркулярного переходу компанії» • Підвищення кваліфікації експертів із підготовки фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії» 		<ul style="list-style-type: none"> • Зниження вартості консультацій із впровадження циркулярних рішень шляхом навчання свого персоналу
--	---	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищення кваліфікації з підготовки представників ОТГ та розроблення «Планів дій для ОТГ» • Підготовка зовнішніх консультантів та проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємств для розробки «Стратегії циркулярного переходу компанії» • Перекваліфікація представників підприємств для підготовки за фахом фасилітатора програми із циркулярної економіки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії» • Підвищення кваліфікації представників ОТГ та розроблення «Планів дій для ОТГ»		
--	--	--	--

Алгоритм впровадження заходів

Фаза: 1

4
тиждень

12
тиждень

40
тиждень

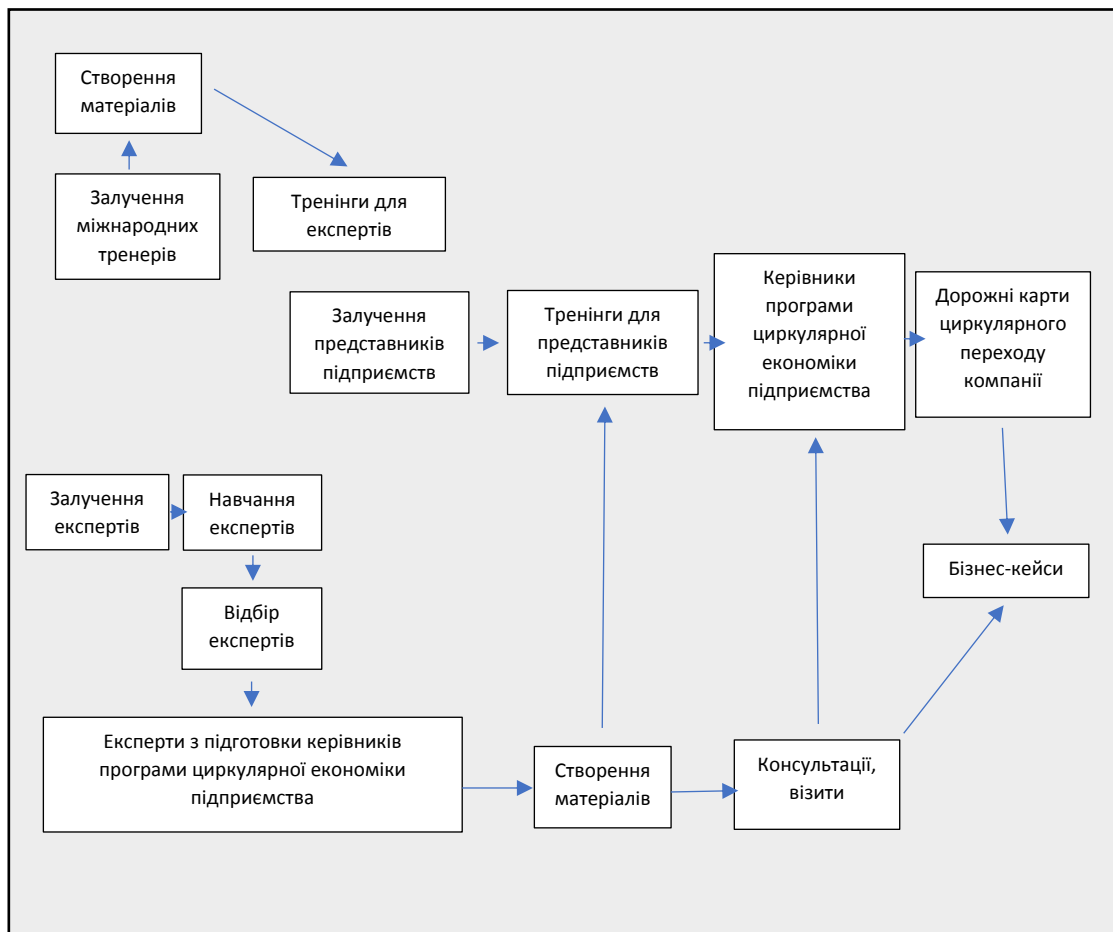
50
тиждень

Фаза: 2

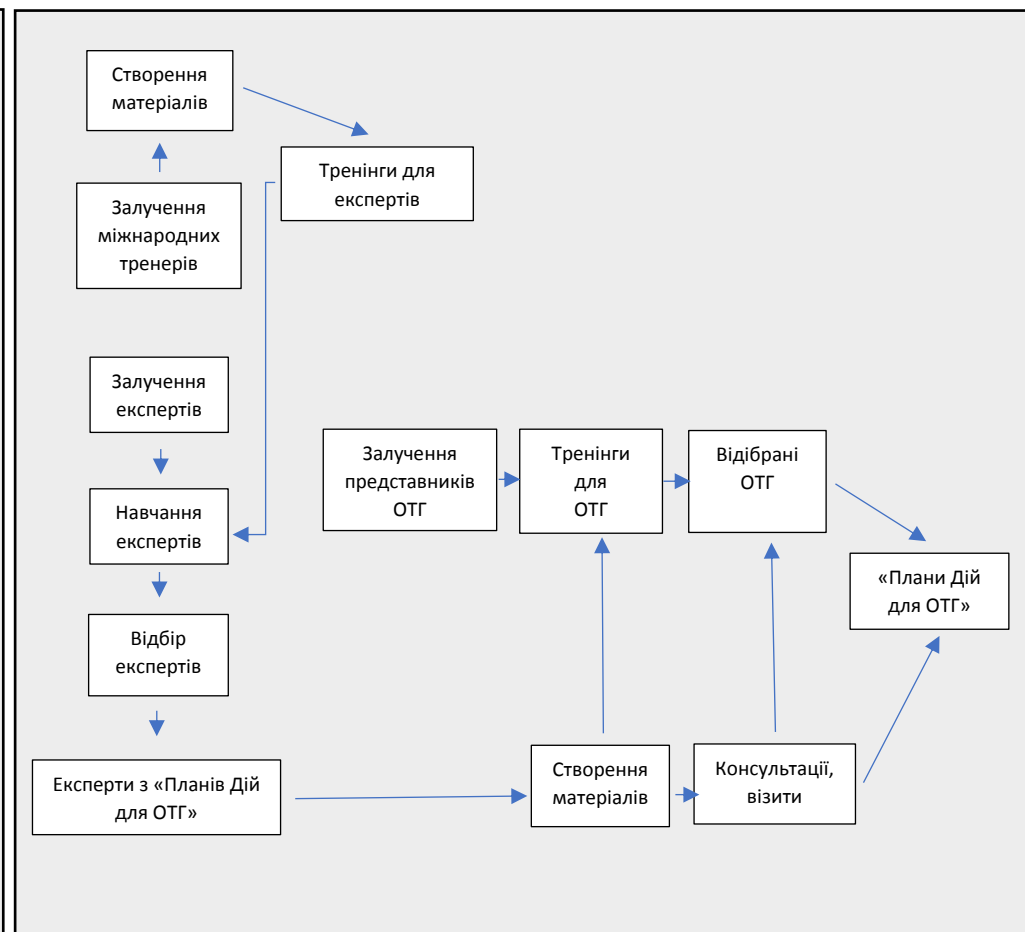
60
тиждень

74
тиждень

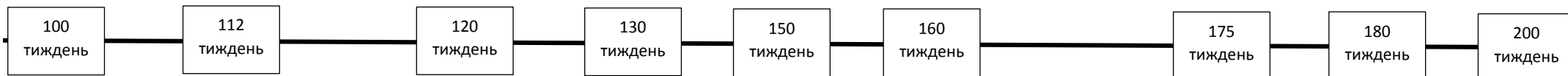
100
тиждень

Фаза: 3

Фаза: 4

Опис активностей та результатів

Етап	Активності	Результат
Аналіз поточного стану на міжнародному рівні	<ul style="list-style-type: none"> • Вивчення досвіду. Міжнародні проекти, фундації, організації • Оцінка стану реалізації • Формування переліку результатів. Звіти, аналітика • Виявлення основних напрямів 	<ul style="list-style-type: none"> • Сформовано загальний перелік основних напрямів • Сформовано загальний перелік інструментів (підходи, бізнес-моделі) • Сформовано актуальний перелік напрямів та інструментів для оцінки актуальності в Україні
Аналіз поточного стану в Україні	<ul style="list-style-type: none"> • Чинні та заплановані нормативні акти. Аналітичні документи з рекомендаціями проектів та організацій • Порівняння та оцінка впровадження із міжнародним досвідом 	<ul style="list-style-type: none"> • Сформовано базовий перелік напрямів та інструментів для реалізації проекту • Сформовано перелік підходів для розроблення матеріалів тренінгів, оцінки підприємств та публікацій • Сформовано перелік бізнес-моделей для оцінки можливостей впровадження на підприємствах, а також для оцінки впровадження в ОТГ
Залучення зацікавлених сторін	<ul style="list-style-type: none"> • Ідентифікація зацікавлених сторін • Проекти, громадські організації, асоціації та органи влади • Мапування зацікавлених сторін • Сегментація відповідно до напрямів • Розроблення стратегій комунікації щодо залучення • Підготовка меморандумів щодо співпраці • Комунікація із ЗЦ щодо актуалізації результатів • Комунікація із ЗЦ щодо виявлення зовнішніх експертів відповідно до базових напрямів • Комунікація із ЗЦ щодо залучення підприємств • Комунікація із ЗЦ щодо залучення ОТГ • Комунікація із ЗЦ щодо сприяння розповсюдження інформації (проект, стажери, підприємства) 	<ul style="list-style-type: none"> • Сформовано загальний перелік зацікавлених сторін • Сформовано переліки зацікавлених сторін відповідно до кожного напрямку • Оновлено переліки напрямів та інструментів • Сформовано попередній перелік тренерів • Сформовано попередній перелік експертів • 5 меморандуми підписано

	<ul style="list-style-type: none"> • Комунікація із ЗЦ щодо участі в заходах • Підписання меморандуму 	
Попередня комунікація	<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка оголошень про проєкт • Підготовка листів для зацікавлених сторін • Підготовка оголошень щодо пошуку експертів • Підготовка оголошень щодо пошуку стажерів • Підготовка оголошень щодо пошуку ОТГ • Розміщення оголошень про проєкт • Надсилання листів для зацікавлених сторін • Підготовка листів для підприємств 	
Залучення тренера для експертів за напрямом підготовки зовнішніх консультантів та проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємств для розроблення «Стратегії циркулярного переходу компанії»	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз експертного середовища відповідно до напрямів • Оцінка можливостей проєкту щодо залучення міжнародних експертів (тренерів) • Підготовка ТЗ • Підготовка договорів з експертами • Комунікація з експертами • Узгодження календарного плану • Підписання договорів 	<ul style="list-style-type: none"> • Загальний перелік тренерів для експертів за напрямом підготовки зовнішніх консультантів та проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємств для розроблення «Стратегії циркулярного переходу компанії» • 1 тренер для експертів за напрямом підготовки зовнішніх консультантів та проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємств для розроблення «Стратегії циркулярного переходу компанії»
Залучення тренера для експертів за напрямом підготовки фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії»		<ul style="list-style-type: none"> • Загальний перелік тренерів для експертів за напрямом підготовки фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії» • 1 тренер для експертів за напрямом підготовки фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії»

<p>Залучення тренера для експертів за напрямом підготовки представників ОТГ та розроблення «Планів дій для ОТГ»</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Загальний перелік тренерів для експертів за напрямом підготовки представників ОТГ та розроблення «Планів дій для ОТГ» • 1 тренер для експертів за напрямом підготовки представників ОТГ та розроблення «Планів дій для ОТГ»
<p>Залучення експертів з підготовки зовнішніх консультантів та проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємств для розроблення «Стратегії циркулярного переходу компанії»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз експертного середовища відповідно до напрямів • Створення загального переліку із сегментацією напрямів • Підготовка ТЗ (підготовка матеріалів для тренінгів згідно з переліком підприємств-учасників, проведення тренінгів, обстеження підприємств, супровід стажерів 5 менторських сесій, підготовка тематичної публікації, виступ на заходах, звітність) • Підготовка договорів з експертами • Комунікація з експертами • Узгодження календарного плану • Підписання договорів 	<ul style="list-style-type: none"> • Загальний перелік експертів із проведення оцінки підприємства та підготовки зовнішніх консультантів • 5 експертів залучено у проєкт (договори) • Перелік експертів відповідно до тем
<p>Залучення експертів із підготовки фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз експертного середовища відповідно до напрямів • Створення загального переліку із сегментацією напрямків, враховуючи тематики тренінгів • Підготовка ТЗ (підготовка матеріалів для тренінгів відповідно до переліку підприємств-учасників, проведення тренінгів, надання консультацій для представників компаній, супровід фасилітаторів, підготовка тематичної публікації, виступ на заходах, звітність) 	<ul style="list-style-type: none"> • Загальний перелік експертів з підготовки фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства • 5 експертів залучено у проєкт (договори) • Перелік експертів відповідно до тем
<p>Залучення експертів із підготовки представників ОТГ та розроблення «Планів дій для ОТГ»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз експертного середовища відповідно до напрямів • Створення загального переліку із сегментацією напрямів, враховуючи тематики тренінгів 	<ul style="list-style-type: none"> • Загальний перелік експертів із підготовки представників ОТГ та розроблення «Планів дій для ОТГ» • 3 експерти залучено у проєкт (договори) • Перелік експертів відповідно до тем

	<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка ТЗ (підготовка матеріалів для тренінгів відповідно до переліку підприємств-учасників, проведення тренінгів, надання консультацій для представників ОТГ, супровід представників органів влади, підготовка тематичної публікації, виступ на заходах, звітність) 	
Залучення стажерів для підготовки за фахом зовнішнього консультанта та проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємств для розроблення «Стратегії циркулярного переходу компанії»	<ul style="list-style-type: none"> • Розміщення оголошень про набір стажерів • Складання загального переліку кандидатів • Відбір стажерів для подальшої роботи з підприємствами • Створення критеріїв для відбору • Відбір стажерів для роботи з підприємствами • Комунікація з кандидатами • Підписання договорів 	<ul style="list-style-type: none"> • 20 стажерів для тренінгів • 10 стажерів відібрано для роботи з підприємствами
Залучення представників підприємств для підготовки за фахом фасилітатора програми циркулярної економіки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії»	<ul style="list-style-type: none"> • Розміщення оголошень про набір представників підприємств • Складання загального переліку кандидатів • Відбір представників підприємств для тренінгів із підготовки фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства • Підписання договорів 	<ul style="list-style-type: none"> • 20 представників підприємств для тренінгів • 10 представників підприємств відібрано для розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії»
Залучення представників ОТГ для підвищення кваліфікації представників ОТГ та розроблення «Планів дій для ОТГ»	<ul style="list-style-type: none"> • Розміщення оголошень про набір представників ОТГ • Складання загального переліку кандидатів • Відбір представників підприємств для тренінгів із підготовки представників ОТГ • Підписання договорів 	<ul style="list-style-type: none"> • 10 представників ОТГ для тренінгів • 5 представників ОТГ відібрано для розроблення «Планів дій для ОТГ»
Тренінги для експертів з підготовки зовнішніх консультантів та проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємств для розроблення «Стратегії	<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка тем для тренерів відповідно до напрямів • Підготовка тренерами презентацій • Підготовка одним із тренерів форми звіту з оцінки потенціалу циркулярності підприємств • Узгодження вмісту презентації 	<ul style="list-style-type: none"> • Програма підвищення кваліфікації експертів «Розроблення стратегії циркулярного переходу компанії та підготовка зовнішніх консультантів» (6 презентацій розробляє тренер)

<p>циркулярного переходу компанії»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Узгодження вмісту форми звіту з оцінки потенціалу циркулярності • Підготовка інформаційного пакету (програми, листи, форми реєстрації) • Розсилка • Проведення тренінгів • Збір зворотного зв'язку • Звіт 	<ul style="list-style-type: none"> • Форма звіту з оцінки потенціалу циркулярності підприємств (із прикладом Стратегії циркулярного переходу компанії) • 6 тренінгів для експертів • Публікація в мережі • Звіт
<p>Тренінги для експертів з підготовки фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка тем для тренерів відповідно до напрямів • Підготовка тренерами презентацій • Підготовка одним із тренерів форми «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії» • Узгодження вмісту презентації • Узгодження вмісту форми «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії» • Підготовка інформаційного пакету (програми, листи, форми реєстрації) • Розсилка • Проведення тренінгів • Збір зворотного зв'язку • Звіт 	<ul style="list-style-type: none"> • Програма підвищення кваліфікації експертів «Розроблення Дорожньої карти циркулярного переходу компанії та підготовка внутрішніх фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства» (6 презентацій розробляє тренер) • Форма самостійної оцінки підприємства (з прикладом «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії») • 6 тренінгів для експертів • Публікація в мережі • Звіт
<p>Тренінги для експертів з підготовки представників ОТГ та розроблення «Плану дій для ОТГ»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка тем для тренерів відповідно до напрямів • Підготовка тренерами презентацій • Підготовка одним із тренерів форми «Плану дій для ОТГ» • Узгодження вмісту презентації • Узгодження вмісту форми «Плану дій для ОТГ» • Підготовка інформаційного пакету (програми, листи, форми реєстрації) • Розсилка • Проведення тренінгів • Збір зворотного зв'язку • Звіт 	<ul style="list-style-type: none"> • Програма підвищення кваліфікації експертів «Розроблення «Плану дій для ОТГ та підвищення кваліфікації представників ОТГ» (3 презентації розробляє тренер) • Форма оцінки потенціалу ОТГ щодо розвитку циркулярних бізнес-моделей для МСП (з прикладом «Плану дій для ОТГ») • 6 тренінгів для експертів • Публікація в мережі • Звіт

Тренінги для стажерів	<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка тем для експертів • Підготовка експертами презентацій • Узгодження вмісту презентації • Підготовка інформаційного пакету (програми, листи, форми реєстрації) • Розсилка • Проведення тренінгів 	<ul style="list-style-type: none"> • Програма навчання для стажерів «Консультант із впровадження принципів циркулярності на підприємстві» (10 презентацій розробляють експерти) • 10 тренінгів • Публікація в мережі • Звіт
Тренінги для представників підприємств	<ul style="list-style-type: none"> • Збір зворотного зв'язку • Підготовка та розміщення публікації у мережі • Звіт 	<ul style="list-style-type: none"> • Програма навчання для представників підприємств «Фасилітатор програми циркулярного переходу підприємства» (5 презентацій розробляють експерти) • 5 тренінгів • Публікація в мережі • Звіт
Тренінги для представників ОТГ		<ul style="list-style-type: none"> • Програма навчання для представників ОТГ «Циркулярна економіка: шлях до сталого розвитку ОТГ» (3 презентацій розробляють експерти) • 3 тренінги • Публікація в мережі • Звіт
Залучення підприємств	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз клієнтів Центру РЕЧВ • Аналіз клієнтів ЗС • Аналіз учасників з інших дотичних проєктів • Формування загального переліку потенційних учасників • Формування критеріїв відбору відповідно до напрямів та моделей • Відбір учасників відповідно до напрямів та моделей • Створення основного переліку підприємств учасників відповідно до напрямків та моделей • Створення групи резерву підприємств-учасників • Надсилання листів щодо результатів відбору або резерву 	<ul style="list-style-type: none"> • Загальний перелік підприємств-учасників • Перелік відібраних підприємств • 20 підприємств залучено у проєкт (15 основних + 5 резерв) для проведення експертної оцінки потенціалу циркулярності підприємств та підготовки «Стратегії циркулярного переходу компанії» • 15 підприємств залучено у проєкт (10 основних + 5 резерв) для підготовки фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії»

	<ul style="list-style-type: none"> • Підготовка договорів із підприємствами • Індивідуальна комунікація з підприємствами • Попередній візит • Підписання договору 	<ul style="list-style-type: none"> • 20 договорів щодо проведення експертної оцінки потенціалу циркулярності підприємств та підготовки «Стратегії циркулярного переходу компанії» • 15 договорів щодо підготовки фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії»
Залучення ОТГ	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз партнерів Центру РЕЧВ • Аналіз клієнтів ЗС • Аналіз учасників з інших дотичних проєктів • Формування загального переліку потенційних учасників • Формування критеріїв відбору відповідно до наявних стратегій розвитку ОТГ • Відбір учасників відповідно до локації ОТГ • Створення основного переліку відповідно до наявних стратегій розвитку ОТГ • Створення групи резерву зацікавлених ОТГ • Надсилання листів щодо результатів відбору або резерву • Підготовка договорів з ОТГ • Індивідуальна комунікація з представниками ОТГ • Попередній візит • Підписання договору 	<ul style="list-style-type: none"> • 5 ОТГ залучено у проєкт (3 основних + 2 резерв) для підвищення кваліфікації представників ОТГ та розроблення «Планів дій для ОТГ» • 5 меморандумів щодо співпраці
Проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємств зовнішніми експертами та розроблення «Стратегій циркулярного переходу компанії»	<ul style="list-style-type: none"> • Розподіл робочих груп (1 експерт, 2 стажери) • Проведення консультацій між експертами та стажерами всередині робочої групи • Обмін інформацією з підприємством для виконання аналізу • Візит на підприємство для аналізу • Підготовка звіту • Підготовка та проведення презентації • Підготовка бізнес-кейсу 	<ul style="list-style-type: none"> • 25 консультацій (5 робочих груп по 5 консультацій у кожній) • 15-20 оцінок (кожний учасник робочої групи має підготувати звіт для окремого підприємства. Спочатку експерт демонструє на прикладі однієї компанії, потім стажери виконують самостійні оцінки у супроводі експерта) • 20 звітів з оцінки потенціалу циркулярності підприємств (готують експерти зі стажерами)

		<ul style="list-style-type: none"> • 20 презентацій для підприємств (проводять стажери у супроводі експерта) • 20 бізнес-кейсів з демонстрацією циркулярних бізнес-моделей • Загальний звіт щодо всіх підприємств
Проведення фасилітаторами самостійної оцінки підприємства та розроблення «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії»	<ul style="list-style-type: none"> • Розподіл робочих груп (1 експерт, 1 фасилітатор) • Проведення консультацій між експертами та фасилітатором • Обмін інформацією із фасилітатором для надання консультацій • Візит на підприємство для надання консультацій • Підготовка звіту • Підготовка «Дорожньої карти циркулярного переходу компанії» • Підготовка та проведення презентації • Підготовка бізнес-кейсу 	<ul style="list-style-type: none"> • 50 консультацій (10 робочих груп по 5 консультацій у кожній) • 10 «Дорожніх карти циркулярного переходу компанії» (кожний учасник робочої групи має підготувати звіт по окремому підприємству) • 10 бізнес кейсів з демонстрацією циркулярних бізнес моделей • Загальний звіт щодо всіх підприємств
Розроблення експертами «Планів дій для ОТГ»	<ul style="list-style-type: none"> • Розподіл робочих груп (1 експерт, 1 представник ОТГ) • Проведення консультацій між експертами та представниками ОТГ • Обмін інформацією із представниками ОТГ для надання консультацій • Візит в ОТГ для надання консультацій • Підготовка «Плану дій для ОТГ» • Підготовка звіту • Підготовка та проведення презентації • Підготовка історії успіху 	<ul style="list-style-type: none"> • 9 консультацій (3 робочих групи по 3 консультації у кожній) • 3 «Планів дій для ОТГ» (готують експерти) • 3 історії успіху щодо створення умов для розвитку циркулярних бізнес-моделей для МСП • Загальний звіт щодо всіх підприємств
Моніторинг результатів оцінки потенціалу циркулярності підприємств	<ul style="list-style-type: none"> • Проведення моніторингу результатів впровадження рекомендацій щодо потенціалу циркулярності підприємств • Підготовка звітів з моніторингу • Підготовка звітів з моніторингу 	<ul style="list-style-type: none"> • 20 індивідуальних звітів з моніторингу готують експерти • 1 загальний звіт з моніторингу
Відео та публікації	<ul style="list-style-type: none"> • Створення відео • Створення публікацій 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 відео «Як використовувати потенціал циркулярності на вашому підприємстві»

		<ul style="list-style-type: none"> • 1 брошура «Як використовувати потенціал циркулярності на вашому підприємстві» • 1 відео «Створення вартості через циркулярні бізнес-моделі» • 1 брошура «Як використовувати потенціал циркулярності на вашому підприємстві» • 4 публікації відповідно до напрямів
--	--	---

Висновки

На сьогодні в Україні економічні та політичні стимули для впровадження принципів циркулярної економіки на підприємствах дуже обмежені. Компанії орієнтуються на внутрішні фактори, використовуючи лише ті підходи циркулярної економіки, які спрямовані на зниження втрат і можуть забезпечити негайний ефект. Дефіцит прикладів комплексного впровадження циркулярних рішень у вигляді стратегій розвитку підприємств унеможливорює демонстрацію потенціалу переваг для бізнесу та суспільства. Відсутність доступу до інформації про впровадження циркулярних моделей обумовлює низький рівень зацікавленості серед представників підприємств та органів влади, та сповільнює комунікацію щодо створення механізмів співпраці в напрямку сталого розвитку громад.

Розроблення стратегічних документів щодо циркулярного переходу як на рівні бізнесу, так і на рівні ОТГ, зіштовхується із проблемою недостатньої поінформованості внутрішніх співробітників та відсутністю зовнішніх консультантів та експертів, які мають компетенцію та досвід із проведення оцінок циркулярного потенціалу та розроблення відповідних політик. Підготовка таких фахівців ускладнюється відсутністю актуалізованих підходів для України, заснованих на практичному впровадженні принципів циркулярної економіки на підприємствах та з урахуванням міжнародного досвіду інтеграції підходів у регуляторну політику розвитку територіальних одиниць.

Вказана проблематика має комплексний характер та потребує координованих зусиль від уряду, приватного сектору, громадськості та міжнародних фінансових інституцій. Зусилля можуть бути об'єднані через пілотування циркулярної економіки в Україні завдяки реалізації наступних напрямів:

Створення мережі зацікавлених сторін

Створення мережі зацікавлених сторін для виявлення проблематики та забезпечення всебічного огляду можливих рішень циркулярного переходу, як на рівні бізнесу, так і на рівні ОТГ. Орієнтирами для розроблення рішень пропонується використати міжнародний досвід із детальним врахуванням результатів Європейського зеленого курсу та Плану дій щодо циркулярної економіки.

Створення кадрового потенціалу

Створення кадрового потенціалу фахівців із впровадження принципів циркулярної економіки: пропонується залучення міжнародних та національних експертів із метою підготовки: зовнішніх консультантів із проведення оцінки потенціалу циркулярності підприємства, внутрішніх фасилітаторів програми циркулярної економіки підприємства, експертів із підвищення кваліфікації представників ОТГ. Підготовка передбачає оволодіння знаннями та практичними навичками із впровадження принципів циркулярної економіки шляхом організації тренінгів та проведення оцінок потенціалу циркулярності підприємств та можливостей ОТГ.

Підтримка бізнесу

Підтримка у здійсненні циркулярного переходу бізнесу: пропонується надати консультаційну допомогу зацікавленим підприємствам шляхом проведення експертної оцінки потенціалу циркулярності підприємств та підготовки «Стратегії циркулярного переходу компанії», яка запропонує перелік опцій, заснованих на інструментальних вимірах та розрахунках відповідно до створених методичних рекомендацій. Рекомендується надати допомогу додатковій групі

підприємств через підготовку внутрішніх фасилітаторів, які розроблять «Дорожні карти циркулярного переходу компанії», засновані на уніфікованій формі відповідно до розробленої експертами методології. Пропонується надати доступ всім підприємствам України до базових рішень щодо збільшення рівня циркулярності підприємства шляхом розміщення історій успіху у відкритих інформаційних джерелах.

Сприяння регуляторній політиці ОТГ

Сприяння впровадженню принципів циркулярності у регуляторну політику ОТГ: рекомендується надати консультаційну допомогу ОТГ шляхом проведення експертної оцінки потенціалу циркулярності громад та підготовки «Планів дій для ОТГ», які пропонуватимуть перелік кроків для впровадження принципів циркулярності у регуляторну політику відповідно до створених методичних рекомендацій. Також рекомендується підвищення обізнаності представників громад шляхом організації тренінгів та надання порад. Пропонується надати доступ всім ОТГ України до базових рішень щодо впровадження принципів циркулярності у регуляторну політику ОТГ шляхом розміщення історій успіху у відкритих інформаційних джерелах.

Забезпечення умов масштабування

Створення умов масштабування успішних практик впровадження циркулярних рішень: пропонується зробити аналіз життєстійкості міжнародних підходів впровадження циркулярних рішень в актуальних умовах для України. Цей аналіз надасть можливість виявити оптимальні сценарії із впровадження дотичних для українських підприємств циркулярних підходів та бізнес-моделей із метою подальшого масштабування шляхом залучення ОТГ. Практичні результати можуть бути апробовані завдяки моніторингу результатів впровадження стратегій та дорожніх карт циркулярного переходу підприємств, а також під час інтеграції цих результатів у плани дій ОТГ. Успішні практики можуть бути оформлені у вигляді серії інформаційних матеріалів із відповідною категоризацією (галузь, бізнес-модель, окреме рішення).

Створення рекомендацій для політичних рішень

Створення рекомендацій щодо впровадження регулятивних та економічних стимулів: реалізація комплексу рішень, передбачених процесом пілотування циркулярної економіки, надасть можливість виявити бар'єри та ідентифікувати зміни темпів циркулярного переходу України відповідно до трендів глобальної проблематики. Формування переліку бар'єрів та оцінка впливів від сповільнення циркулярного переходу може стати підґрунтям для оцінки політичних рішень щодо створення регулятивних та економічних стимулів із підтримки розвитку циркулярної економіки в Україні.

Враховуючи вищезазначені рішення, можна стверджувати, що успішне пілотування циркулярної економіки в Україні вимагає не лише скоординованих зусиль від усіх зацікавлених сторін, але й глибокого розуміння специфіки місцевого контексту, адаптації міжнародного досвіду та активного використання інноваційних підходів. Це відкриває нові можливості для сталого розвитку та просування України на шляху до циркулярної економіки.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІЛОТУВАННЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Публікація укладена в рамках впровадження компоненту «Циркулярна економіка та нові можливості зростання» програми «Європейський Союз для довкілля» (EU4Environment).

Програма EU4Environment покликана допомагати країнам Східного партнерства зберегти свій природний капітал і покращити екологічний добробут населення, підтримуючи діяльність із захисту довкілля, демонструючи і відкриваючи можливості для більш «зеленого» зростання, а також імплементуючи механізми для кращого управління екологічними ризиками та впливами.

Програма фінансується Європейським Союзом та реалізується консорціумом міжнародних партнерів, серед яких Організація з економічної співпраці та розвитку (ОЕСР), Європейська економічна комісія ООН (ЄЕК ООН), ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), ООН з промислового розвитку (ЮНІДО) та Світовий банк.

Дисклеймер

Ця публікація розроблена за фінансової підтримки Європейського Союзу (ЄС). Викладена в ній інформація жодним чином не відображає офіційну позицію ЮНІДО, ЄС, його членів або урядів країн Східного партнерства. Цей документ і його наповнення не впливають на статус або суверенітет тієї чи іншої території, делімітацію міжнародних кордонів, а також на назву будь-якої території, міста або місцевості. Документ офіційно не редагувався.

Action implemented by: